

Per tribulationem, sicut alibi ait: Quotidie morimur per vestram gloriam: ergo si commorimur, inquit, & convivemus. Illi autem qui nolunt commori, nec convivent.

Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur. Quamdiu sumus in corpore.

Propter Jesum: ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. Non propter opera mala, sed propter corpus ejus, id est, Ecclesiam patimur, quod passus est ille pro nobis: ut vita ejus: hoc est, aeterna: manifestetur in carne nostra mortali: ut possit fieri immortalis. Nondum enim apparuit in nobis quid erimus.

Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Nunquid in nobis semper erit mors, & in vobis vita, & futura, & praesens.

Habentes autem eundem spiritum fidei: sicut scriptum est. Increpat eos, qui falsis Apostolis crediderunt: idcirco Paulum passionibus subjacere, quia fidei minoris sit. Si ergo per fidem tribulari non possit, & contrario ostendit se propter fidem talia sustinere: illos vero causas odii non habere per adulationem atque diffidium. Unde ad Galatas ait: Qui volunt in carne placere tantum, ut crucis Christi persecutionem minime patiantur.

Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur. Hoc testimonio credere se probat. Si enim ille ideo quia creditur, loquebatur, nemo enim sanæ mentis alteri affirmat quod ipse non credit: ergo & nos qui loquimur, inquit, credimus: qui etiam propterea tribulamur.

Scientes quoniam qui suscitavit Jesum. Firmiter tenentes hanc fidem, à qua nec morte divellimur.

Et nos cum Jesu suscitabit, & constituet vobiscum. Sicut illum suscitavit, & nos, si pro eo morimur.

Omnianim propter vos. Omnia ideo patimur, quia fideliter vestram salutem quarimus, & optamus.

Ut gratia abundans per multos in gratiarum actione abundet in gloriam Dei. Hunc sensum habet, ut per multitudinem credentium propter gratiam abundantem, & gratiarum actio abundet in gloria Dei.

Propter quod non desicimus. Propter vos, & propter gloriam Dei, in omnibus tribulationibus & opprobriis non cessamus.

Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renovatur de die in diem. Licet corpus passionum injuriis corrumpatur, anima tamen spe futurorum quotidie confirmatur ad omnia sustinenda.

Id enim quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostrae. Praesens tribulatio quantolibet tempore perseverans, ad comparationem immensae gloriae aeternae brevis & facilis est: sicut ad Romanos ait: Exultimo enim quod non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam.

Supra modum in sublimitate. Quia nulla comparatio potest esse.

Aeternum gloriae pondus operatur in nobis. Quia illud leve dixerat: ideo posuit hic pondus, servans metaphoram statera: vel quod tribulationum pondus, quae supra modum sunt in praesenti, sublimitatem gloriae aeternae perficiant.

Non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt. De visibilibus, nec bonis movemur, nec malis, quia utraque finiuntur.

Caput V.

SCIMUS enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur: quod aedificationem ex Deo habemus. Quasi aliquis ei dixisset, quando istud erit cum sciam me esse mortalem: ideo resurrectionem gloriae induxit. Domus nostra, inquit, terrenum corpus, in quo in hoc saeculo adhuc corporaliter habitamus: si ante adventum Domini, vel passionibus vel conditione naturae fuerit dissolutum, caelestem incorruptionem ex Deo, corpore revivificante, sumemus.

Domum non manufactam, sed aeternam in caelis. Quia animale corpus: quod Dei quodammodo manu dicitur esse plasmatum: hoc ipsum spirituale fiet, per spiritum.

Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quae de caelo est, superindui cupientes. Gemitus hic pro labore accipitur: quia cum gemitu laboratur, sicut & partus pro labore ponitur. Ad hoc ergo laboramus, ut illa superindui mereamur.

Si tamen vestiti, & non nudi inveniamur. A fide vel opere pietatis.

Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod volumus expoliari, sed supervestiri. Nam qui vivi invenientur, hoc laborabunt, ut non expoliantur ab igne cum peccatoribus, cum omnia ceperint elementa consumi: sed ut cum iustis immortalitate superindui mereantur.

Ut absorbeat, quod mortale est à vita. Quod absorbetur, non apparet cum sit, sicut ferrum si mittatur in ignem, manente ejus materia totum sit ignis: nam & splendorem, & calorem ipsius ignis assumit.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum Deus. Deum hoc dicit facere, ne cui impossibile videretur.

Qui dedit nobis pignus spiritus. Qui nobis dedit pignus spiritus, ut sciamus quia templum sui spiritus perire non patitur.

Audentes igitur semper, & scientes. Ideo hoc audemus petere: quia quamdiu in corpore sumus in hac vita, incertis jam eventibus, finem nostri exitus nescientes. Cum autem excelsimus è corpore, tunc scimus nos Domino propinquare, quoniam adversus & incertis sumus saeculi molestiis liberati.

Quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus. Peregrinamur: quia adhuc non sumus in haereditate paterna. Ut peregrini ergo non debemus de hujus saeculi rebus magnopere curare: sed necessariis contenti, desiderium omne, & studium perveniendi ad patriam habeamus: quia fide adhuc speramus, & nondum specie possidemus. Audemus autem & consentimus, & proflus hoc audenter legimus, sicut alibi ait: Dissolve, & cum Christo esse, multo magis melius.

Magis peregrinari à corpore. Bene ait, peregrinari à corpore: quia ad id sumus iterum regressuri.

Et praesentes esse ad Dominum. Quamquam creatori suo nulla creatura sit absens: sed nos quodammodo tunc illi magis praesentes erimus, ut etiam perfecti, cum à carnis fuerimus fragilitate sejuncti. Sive quod secundum nos Deo praesentes erimus: quia secundum illum absentes esse nunquam possumus.

Et ideo contendimus, sive absentes, sive praesentes, placere illi. Jam modo tales esse actu conamur, quales futuri sumus in regno, natura incorruptibili sine dubio & perfecti. Hoc dicit: quamdiu in mundo positi peregrinamur à Domino, conversatione bona id agamus: ut ei in futuro placere possimus: non ut quidam putant: quia postea quam excelsimus è corpore, ibi aliquid operantes Deum promeremur.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Pro magnitudine potentiae sedentis, magnitudo tribunalis, & terror iudicii aestimanda sunt.

Ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Quia de resurrectionis tempore fecerat mentionem: vult ostendere animam omnia per corpus operatam, sive bonum, sive malum. Venite ad me benedicti. Et, Disscedite à me maledicti.

Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Scientes quantum metus sit divini iudicii, hominibus suademus ut caveant: Deo autem manifesti sumus, si non & nos formidamus.

Spero autem & in conscientis vestris manifestos nos esse. Quamvis male vobis suggestum sit de nobis: puto tamen quod non recipiat conscientia vestra de nobis aliud suspicari quam novit: nec possit aliis magis fidem accommodare, quam sibi.

Non iterum commendamus nos vobis. Quia superius dixerat: incipimus nosmetipsos commendare.

Sed occasionem damus vobis gloriantis pro nobis. Contra pseudoapostolos, qui primum per detractionem odium eis volebant inferere: ut eis fides facilius haberetur.

Ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde. Ut habeatis ad eos qui in carnalibus, & in visibilibus, & non in conscientis gloriantur. Quid respondere potestis contra ea

quae de nostra obreftatione confingunt: ut etiam sui cordis testimonio revincatur.

Sive enim mente excedimus Deo. Si inquit, sensu proprio recta perventum in vitam, ipsi à Deo excidimus, atque alienamur ab eo. Si autem integre sentimus & sobrii, vobis sufficit nostra praedicatione. Dicebat enim de illis, si eorum esset memoria coram Deo, nunquam talia paterentur. Quidam aliter dicunt. Sive in caestasi sumus, Deo: sive nostro sensu loquimur, vobis.

Sive sobrii sumus, vobis. Sive abstinentes, propter vos.

Charitas enim Christi urget nos. Necessè est nobis, vel aliquatenus vicem ejus rependere charitati: id est, ut pro ejus corpore patiamur, qui mori pro nobis morte dignatus est.

Aestimantes hoc: quoniam si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus. Solus inventus est, qui ut immaculata hostia pro omnibus qui erant in peccatis mortui, offerretur.

Ut & qui vivunt, jam non sibi vivant. Ei debemus vitam nostram, qui illam in omnibus sua morte servavit. Si quis ergo suam potius quam Dei voluntatem facit: sibi vivit, non illi. Unde ipse Dominus ait: Si quis vult post me venire abneget semetipsum sibi &c.

Sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Propter calumniam, semper mortis resurrectionem adjungit. De abolitione veterum, & renovatione creaturae, & reconciliatione nostra ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum.

Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Id est, carnaliter circumcisum, & carnales ceremonias serventem, & nullius veterum imitatur exemplum.

Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus. Cognovimus, inquit, secundum carnem Christum: quando maledictum factus, patibulum crucis pro nostra salute suscepit. Nunc autem non ita cognoscimus: non enim est jam passurus pro nobis, qui semel pro omnibus & mortuus est, & resurrexit. Aliter: Et si cognovimus Christum, cum adhuc essemus secundum carnem: sed nunc jam non novimus. Quia eis exempla veterum proponebat: ait Christum carnaliter circumcisum cum Judaeis omnia celebrasse. Sed nunc jam ista non novimus: quia post resurrectionem ejus, novum est testamentum. Aliter: Qui infirmi sunt, carnaliter credunt Christo: perfecti vero intelligunt jam post resurrectionem nihil imbecillitatis in eo esse carnalis.

Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transferunt: Ecce facta sunt omnia nova. Si quis credit in Christo, nova est creatura: intelligens vetera suo tempore fuisse disjuncta, & amodo novo more vivendum.

Omnia autem ex Deo. Quia etiam praeccepta innovata sunt, tamen & nova & vetera ab uno Deo pro diversitate temporum sunt dispensata.

Qui nos reconciliavit sibi. Quia peccando fueramus ab eo averfi.

Per Christum. Per Christi doctrinam pariter & exemplum.

Et dedit nobis ministerium reconciliationis. Ut & nos alios reconciliare possimus.

Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Tribus modis inesse Deum legimus: Secundum infinitatem omni creaturae, sicut ipse dicit per Prophetam. Nonne caelum & terram ego impleo: Secundum sanctificationem, & peculiarem inhabitationem in sanctis: juxta illud: Et inhabitabo in illis. Secundum plenitudinem divinitatis in Christo, dicente alibi Apostolo: Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: mundum reconcilians sibi.

Non reputans illis delicta ipsorum. Hoc est, per solam fidem cognoscens.

Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur. Ut pro Christo nos reconciliemus homines Deo, cujus Christi vice, legati sumus Dei.

Tanquam Deo exhortante per nos. Id est, non ex nobis loquimur, sed ex Deo.

Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Quod dicit, hoc est: non, inquit, nos pro Christo deprecamur, sed propter id quod pro nobis passus est: ut credentes in ipsum, reconciliemini Deo: hoc est, vice Christi.

Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.

Secundum illud: Christus qui absque peccato erat, pro nobis dicitur factus peccatum: quia pro peccatis nostris mortuus est: Pater pro nobis Christum, qui peccatum nesciebat, peccatum fecit: hoc est, sicut hostia pro peccato oblata, peccatum vocabatur in lege: ut in Levitico scriptum est: Et imponet manum super caput peccati sui: ita & Christus pro peccatis nostris oblatus, peccati nomen accepit.

Ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. Non nostra, nec nobis.

Caput V I.

ADJUVANTES autem exhortamur. Verbo vos adjuvantes.

Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. In vacuum gratiam Dei recipit, qui in novo testamento non novus est: hoc est, nihil in illo proficit.

Ait enim: Tempore accepto exaudi te: & in die salutis adjuvi te. Acceptum tempus ad exaudiendum, & ad salutem miserandum, in hac vita praesenti est: sicut ait Salvator: Ambulate dum lucem habetis, ne vos tenebrae comprehendant.

Ecce nunc tempus acceptabile. Sicut alibi: Dum tempus habemus, ait, operemur quod bonum est. Dies autem ideo dicitur hac vita, quia ad operandum est apta: & concluditur nocte iudicii: quae dies tenebrae erunt peccatoribus, non lux in qua jam nemo poterit operari. Ait tamen quoque assimilatur hoc tempus: In ejus comparatione, formica dicitur humentem sperare venturam.

Ecce nunc dies salutis. Modo solam possumus invenire salutem: quia juxta Prophetae testimonium, in inferno nemo constituitur.

Nemini dantes ullam offensionem, ut non viuperetur ministerium nostrum. Nemo à nostro offendatur exemplo: ne non tam nostrum vitium putetur esse, quam legis.

Sed in omnibus. Non in aliquantibus.

Exhibeamus nosmetipsos. Omnes autem hujus causae in nostra sunt potestate.

Sicut Dei ministros. Dei ministri Deum debent (prout possibile est) imitari ut ex actu cognoscantur Dei esse cultores.

Unde alibi ait: Portate Deum in corpore vestro: sicut ille se ab omnibus patitur blasphemari: & tamen in praesenti vita ingratias etiam sua beneficia non denegat.

In multa patientia, in tribulationibus. Omnis laesio, tribulatio est.

In necessitatibus. Omne quod necesse est, feramus ut necesse est.

In angustiis. Angustia, est omnis egestas.

In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus. Manuum, vel discursuum.

In vigiliis. Non minus mentis, quam corporis.

In jejuniis. Notandum jejunia cum virtutibus numerari.

In castitate. Illa est vera castitas, quae nec mente polluitur.

In scientia. Notandum quod scientia inter species virtutum.

In longanimitate. Id est, sustinentia longa.

In suavitate. Ut nulli verbis nostris amaritudinem generemus: & dicatur de nobis: Fauces ejus dulcedines, & totum desiderium.

In Spiritu sancto. Dum dignum ei nos habitaculum praeparamus.

In charitate non ficta. Omnia quae nobis volumus facere, aliis faciamus: ut non diligamus verbo, sed opere & veritate.

In verbo veritatis. Id est, in verbo Christi: si apte profatur & verè, ne fiat de veritate mendacium.

In virtute Dei. Per arma justitiae. In virtute Dei, sive legis, contra diabolum dimicemus.

A dextris, & à sinistris. Nec prosperis elevemur, nec frangamur adversis.

Per gloriam & ignobilitatem. Gloriam victutum, & ignobilitatem carceris.

Per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces. Ab aliis ut veraces laudamur: ut seductores, ab aliis infama-

mamur : sicut & ipse Salvator appellatus est à Judæis seductor quæ omnia æqualiter ferimus, ne extollant nos laudantes, nec deiciant detrahentes : quia necesse est utramque partem aliquando mentiri. Unde ad conscientiam redeuntes, non debemus aliis magis fidem accommodare, quam nobis.

Sicut qui ignoti, & cogniti. Ignoti perfidis & ingratis, & cogniti, à fidelibus & justis.

Quasi morientes, & ecce vivimus. Hoc est, usque ad mortem pervenientes : sicut quando lapidatus est, & mortuus ætiam, surgens docebat in Lystris.

Ut castigati, & non mortificati. Castigans castigavit me Dominus, & morti non tradidit me.

Quasi tristes, semper autem gaudentes. Tristes severitate vultus : corde verò etiam in tribulatione gaudentes.

Sicut egentes, multos autem locupletantes. In hoc ipso quo nobis egemus, aliis abundamus : dum per nos cleemolynæ fiunt : sive terrenis egentes, alios bonis cælestibus facinus locupletes. Simul attendendum, quomodo omnia quasi pati se dicit, non tamen pati : ut ostendat ista esse quasi imagines passionum, ad comparationem præmii sempiterni.

Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Sicut ait Salomon, ejus qui fidelis est, est totus mundus divitiarum. Nam excepto quod omnia nostra Dei sunt : nemo plus habet, quam qui nullius indiget : Ille verò nihil eger, qui præter necessaria nihil requirit. De separatione fidelium ab infidelibus : & quod omnes sancti templum sint Dei.

Os nostrum patet ad vos, & Corinthii, cor nostrum dilatatum est. Ita sumus vestro profectu provocati, ut tacere penitus non possumus. Profectus enim discipuli, aperit os magistris. Et cor dilatatur atque amplificat : id est, facit sensibus abundare. Sicut de Salomone scriptum est : Quia dedit illi Deus latitudinem cordis, sicut arenam maris.

Os nostrum patet ad vos, & Corinthii, cor nostrum dilatatum est. Ita sumus vestro profectu provocati, ut tacere penitus non possumus. Profectus enim discipuli, aperit os magistris. Et cor dilatatur atque amplificat : id est, facit sensibus abundare. Sicut de Salomone scriptum est : Quia dedit illi Deus latitudinem cordis, sicut arenam maris.

Non angustiastimini in nobis : angustiastimini autem in visceribus vestris. Non ex nobis sermonis angustia : sed quia validiorem vos non potestis audire doctrinam, ideo ex vobis causa procedit angustia.

Eandem autem habentes remunerationem. Si eundem sustineritis laborem. Aut certe si tantum, quantum dicere possumus capiat.

Tanquam filiis dico, dilatamini & vos. Quasi filii meo exemplo dilatamini, ut majora recipiatis. Sive sacerdotes in doctrina exemplo suo præcipit dilatari.

Nolite jugum ducere cum infidelibus. Nolite illis conjugari, vel æquari : quia jugum simul non trahunt, nisi pares : id est, nolite pseudoapostolis sociari, vel his qui in idolo recumbent.

Qua enim participatio justitie cum iniquitate : aut que societas luci ad tenebras ? Nulla, sicut nec cum tenebris luci. Simul ostendit neminem posse esse justum & injustum : valde contraria exempla proponens.

Qua autem conventio Christi ad Belial ? Aut que pars fidelis cum infideli ? Penitus illi non potest convenire. In Belial autem diabolum, sive Antichristum in vocabulo idoli nominavit.

Qui autem consensus templo Dei cum idolis ? Vos enim estis templum Dei vivi. Idola ipsos homines dicit, qui idola colunt : quia templa sunt dæmonum, sicut justum templum Dei sunt.

Sicut dicit Deus : Quoniam inhabitabo in illis. Cum ubique sit Deus, tamen in illis proprie habitare se dicit : qui ejus gratia perfruuntur, & qui mundum ei præparant sui cordis hospitium.

Et inambulabo inter eos. Omnes eorum sensus obtinebo, vel percurram.

Et ero illorum Deus. Deus enim natura omnium est, voluntate paucorum : non enim est Deus mortuorum, sed vivorum.

Et ipsi erunt mihi populus. Qui voluntate servi sunt, non natura tantum.

Propter quod exite de medio eorum : & separamini, dicit Dominus. Actum, vel conversationem, vel familiaritatem : non loco.

Et immundum ne tetigeritis. Omnis qui peccat, immundus est : immundus enim apud Deum omnis iniquus.

Et ego recipiam vos. Si vos illi ejecerint.

Et ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filios. Si vos parentes abdicaverint infideles, me patrem habebitis sempiternum.

Dicit Dominus omnipotens. Addidit, omnipotens, ac cui impossibile videretur.

Caput VII.

HAS ergo habentes promissiones, charissimi. Tantas & tales promissiones habentibus, quanto studio mundanda est domus talem hospitem receptura ? & Dei filii, quomodo debent patrem in omnibus justitiæ operibus imitari ?

Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus. Inquinamentum carnis est, quod per carnem admittitur. Spiritus verò, quod sola cogitatione peccatur.

Perficietes sanctificationem. Tunc erit perfecta sanctificatio, si utraque munda fuerint.

In timore Dei. Non in laude hominum, vel timore.

Capite nos. Neminem laesimus. Accipite quod dicimus, sive quod vivimus, ut exemplum nostrum teneatis.

Neminem corrupimus. Mala doctrina.

Neminem circumvenimus. Ut ejus aliquid tolleremus.

Non ad condemnationem vestram dico. Prædiximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Non me excusando, vos tales expono : non enim possum de vobis hoc sentire quos diligo, ut superius commemoravi.

Multa mihi fiducia est apud vos. Multam mihi fiduciam dedistis loquendi : quia in omnibus obedistis, sive quia multum me à vobis diligere non ignoro.

Multa mihi gloria pro vobis. Apud alias Ecclesias, de vestra emendatione mihi applaudo.

Repletus sum consolatione. Post multam tristitiam. Sive, sermo mihi suppeditat consolationem, vestro provocatus exemplo & profectu.

Superabundo gaudio, in omni tribulatione vestra. In omni tribulatione vestra tantum gaudeo, ut obliviscar omnium pressurarum.

Nam & cum venissemus in Macedoniam : nullam requiem habuit caro nostra. Ostendere illis vult quantam pressuram magnitudo gaudii superavit.

Sed omnem tribulationem passi sumus. Nullum genus tribulationis experti non sumus.

Foris pugna : intus timores. Pugna contra infideles, & timor de fratribus falsis : sive, timebamus ne scandalizarentur infirmi.

Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus. Hoc est humiliatos passionibus & afflictis.

In adventu Titi. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione. Non solum quia desideratus adventus, sed etiam quia illa nunciavit : propter quæ ejus maxime expectabamus adventum.

In qua consolatus est in vobis. Post luctum quem pro vobis nobiscum habebat.

Referens nobis desiderium vestrum, vestrum solum. Pro nostra contristatione, & quorundam peccatis.

Vestram emulationem pro me. Quia vice mea æmulationis estis Dei æmulatione peccantes. Sive triplex est æmulationis : aut imitationis, aut invidia, aut de qua agitur in presenti.

Ita ut magis gauderem. Quia non modo correxistis vos, sed etiam amplius profecistis.

Quoniam & si contristavi vos in Epistola, non me penitet. Et si peniteret videns quod Epistola illa, & si ad horam vos contristavit, nunc gaudeo : non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Et si me penitisset, eo quod vos durius corripuerim : tamen vester facit profectus, ut non me peniteat : quasi si dicat medicus, etiam si doluisset mihi tam ardenti me usum esse cauterio : sed nunc gaudeo, non quia doluisset, sed quia dolor ille vobis profuit ad salutem.

Contristati enim estis secundum Deum. Non secundum sæculum.

Ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Aut nostra negligentia. Aut ut venientes aliquem vestrum damnarem.

Qua enim secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur. Est enim penitentia diabolica, ad-

versa

versa salutem : si quis de bono opere peniteat, stabilem operatur, stabilem salutem, sive permanentem penitentiam. De propiciati enim peccatorum, non debemus esse sine metu.

Sæculi autem tristitia mortem operatur. Sæculi tristitia est : aut de amissis rebus propriis, aut de alienis non invasis dolere, vel de alterius felicitate torqueri. Secundum Deum verò tristitia est : sive sua, sive aliena lugere commissa.

Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem ? Hoc ipsum quod modo factum est, potest vos docere, quid sit inter utramque tristitiam.

Sed defensionem. Quidam habent, sed excusationem : in Græco autem ἀμύνω : id est, satisfactionem præcepti scilicet dicit. Quidam dicunt, hoc loco, sed præpositionem in Latino esse superfluum. Apud Græcos verò consequentiam structuræ esse sermonis.

Sed indignationem. Contra peccantes, non negligentiam.

Sed timorem. Timorem Domini, non securitatem.

Sed desiderium. Non fastidium, sed desiderium nostrum.

Sed emulationem. Contra peccantes : ne ultra peccarent, non remissionem.

Sed vindictam. Non veniam nocivam, sed vindictam salutarem.

In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Probatis vos immunes à culpa : contaminatus enim auctoritatem non habet vindicandi.

Igitur & si scripsi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est. Non propter eum qui patri fecit injuriam tantum, nec propter ipsum solummodo patrem scripsi. Potest & ita dici : Non propter eum qui excommunicavit : neque propter eum qui ejectus est, scripsi : neque enim per me hæc sola emendata, vel correpta est causa.

Sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam habemus pro vobis coram Deo. Ne putetis nos aliquid posse latere, dum pro vobis sumus nimia cura solliciti.

Idco quoque consolati sumus. Quia vos castos probatis esse in negotio.

In consolatione autem nostra abundantius magis gavisus sumus super gaudio Titi : quia reffectus est spiritus ejus ab omnibus vobis. In hoc autem amplius gratulati sumus : quod ita à vobis Titi spiritus est reffectus, ut nunquam de ejus mente possitis recedere. Profectus quippe discipulorum, spiritualia gaudia sunt magistrorum.

Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum. Quasi peritus medicus agit : qui vulnus jam propè sanatum, blandis unctionibus fovet, ut facilius cauterii ictura sanetur.

Non confusus sum : sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus. Confusionem non habet gloria de profectu.

Ita & gloriatio nostra qua fuit ad Titum, veritas facta est. De rebus justis, non vanitatis, sed veritatis est gloriatio.

Et viscera ejus abundantius in vobis sunt : reminiscens omnium vestrum obedientiam. Omnia vos affectuum ejus membra desiderant : ut oculi præsentiam, aures sermonem, os colloquium expectet.

Quomodo cum timore & tremore excepistis illum. Obedientiam fidelem describit : qui enim ex charitate obedit, timet contristare quem diligit.

Gaudeo quod in omnibus confido in vobis. Fecistis me gaudere : quia de obedientia vestra nunquam potui hesitare, & de ministerio in sanctos.

Caput VIII.

NOTA M autem facimus vobis fratres gratiam Dei, que data est in Ecclesiis Macedoniam. Causam inchoat de collectis, & exemplo Ecclesiarum illarum, eos ad penitentiam & eleemolynam provocat, ut non putarent sibi grave, quod pauperiores videant jam fecisse.

Et quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit. Tunc maxime gaudent, quando fuerint tribulati, scientes Apostolos contumeliam in consilio passos pro nomine Christi, publica læticia fuisse gavisos.

Et altissima paupertas eorum abundavit in divitiis simplicitatis.

citatis eorum. Multum quidem in terrena facultate sunt pauperes : sed in magna simplicitate sunt divites : plus cupientes dare quam habent : ac propterea Deus animum magis probat, quam quod dextera porrigit : qui enim quantum potest facit, totum fecit : similiter dives & pauper, quamvis dives amplius dare videatur.

Quia secundum virtutem testimonium illis reddo : & supra virtutem voluntarii fuerunt. Verbis præpositis hoc dicit. Testimonium illis reddo, quod secundum vires facientes, supra virtutem voluntarii fuerunt.

Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam & communicationem ministerii quod fit in sanctos. Multum suadentes nos, rogaverunt, ut graterant que offerebant susciperemus in ministerium sanctorum.

Et non sicut speravimus : sed semetipsos dederunt primum Domino : deinde nobis. Amplius quam sperabamus fecerunt, non contenti sua dare, sed seipsos primo Domino tradiderunt, deinde nobis, hoc est, Deus videt voluntatem eorum, nos effectum.

Per voluntatem Dei. Non ut nobis placerent sine Domini voluntate.

Ita ut rogavimus Titum : ut quemadmodum cepit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam istam. Illorum devotione accensi sumus mittere eum ad vos : ut doctrina & dispositione sua, etiam hoc in vobis perficiat, ne quid minus ceteris habeatis. De collaudatione Corinthiorum & equalitate, prout quisque habuit, & de ministerio quod fit in sanctos agit.

Sed sicut in omnibus abundatis fide, & sermone, & scientia : & in omni sollicitudine, insuper & charitate vestra in nos. Nota cum fide scientiam esse laudabilem.

Ut & in hac gratia abundetis. Ne cum in aliis vincatis, in hoc ab aliis superemini.

Non quasi imperans dico : sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestra charitatis ingenium bonum comprobans. Non impero nec exigo, sed consilium do : ut sicut in multis formam alii præbetis, ita & in isto opere faciatis. Est enim vobis sic ingenta pietas, ut ab aliis eam discere minime egeatis.

Sciitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi : quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives : ut illius inopia vos divites essetis : & consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est. Non ignoratis Dei Filium propter vos pauperem factum, qui universorum erat conditor & Dominus : ut ejus exemplo bonis cælestibus ditaremini. Si ergo ille propter vos temporalia universa contempsit, quanto magis vos dare debetis parva, non vestra, imò sua ei reddere : Ipsi enim datur, quicquid ejus causa porrigitur. Simul & contra Fortium facit, quod priusquam pauper feret Christus, dives erat : quia habitabat in patre.

Qui non solum facere : sed & velle cupisistis ab anno priore. Ostendit quosdam posse facere non volentes : cum aut importunitas petentis, aut auctoritas præcipientis exigeret.

Nunc verò & factio perficite, ut quemadmodum promptus est animus voluntatis : ita sit & perficiendi, ex eo quod habetis. Quod voluntarie incepistis, implete. Omnis enim boni operis finis est expetendus. Quia sicut factum inviti, acceptum non est : ita voluntas instructiosa est, habentibus eam sine facto.

Si enim voluntas prompta est : secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet. Ne putetis me aliquem supra vires cogere, aut tantum in hac causa à paupere quantum à divite expetere. Omnes æqualiter dabunt, si unusquisque tantum dederit, quantum potest, non secundum quod non habet. Hoc & Tobias dicebat ad filium : Prout habueris filii, fac eleemolynam.

Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio : sed ex equalitate in presenti tempore. Non dico ut vobis nihil ferretis, sed quod quidem utrique sufficiat.

Vestra abundantia, illorum inopiam suppleat, ut illorum abundantia vestre inopia sit supplementum : ut fiat equalitas : sicut scriptum est. Date illis carnalia, ut & illi vacantes, possint vobis reddere spiritualia. Isti enim duo gradus, sine alterutro esse non possunt : jam enim ille perfectus non erit carnalibus cogitando, quamvis misericors, cum non habet cui dare, vel quomodo dare doceatur.

Qui multum habuit, non abundavit : & qui modicum, T t t